

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA Den Haag

Datum

Betreft beantwoording van vragen over een nieuw onderzoek waaruit blijkt dat
het gebruik van landbouwgif kan leiden tot de ontwikkeling van ALS

Geachte Voorzitter,

Hierbij bied ik u mede namens de staatssecretaris van Infrastructuur en
Waterstaat (IenW) de antwoorden aan op de vragen van het lid Ouwehand
(PvdD)

over een nieuw onderzoek waaruit blijkt dat het gebruik van landbouwgif kan
leiden tot de ontwikkeling van ALS (ingezonden 8 maart 2019 – kenmerk
2019Z04569).

1

Heeft u kennisgenomen van de studie van het ALS Center of Excellence aan de
Universiteit van Michigan, gepubliceerd in het tijdschrift *Journal of Neurology,
Neurosurgery & Psychiatry*, dat ervoor waarschuwt dat blootstelling aan pesticiden
en andere vervuilende stoffen de kans vergroot op ontwikkeling van ALS, en de
aftakeling als gevolg van deze neurogeneratieve ziekte zal versnellen?¹

Antwoord

Ja

2

Kunt u bevestigen dat deze nieuwe studie de uitkomsten van eerder onderzoek
bevestigt, waaruit bleek dat patiënten met ALS verhoogde niveaus van pesticiden
in hun bloed hebben?

Antwoord

5.2.1 Woo
[Redacted text]

¹ <http://www.umich-als.org/pesticide-exposure-contributes-to-faster-als-progression/>

Directoraat-generaal Agro

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/Inv

Behandeld door

5.1.2.e Woo

T 5.1.2.e Woo

5.1.2.e Woo @minez.nl

Ons kenmerk

DGA / 19071767

Uw kenmerk

2019Z04569

Bijlage(n)

3
Wat vindt u van de bevindingen die opnieuw bevestigen dat mensen ernstige gezondheidsrisico's lopen door blootstelling aan landbouwgif?

Antwoord

5.2.1 Woo
[Redacted]

4
Herinnert u zich dat Frankrijk vanuit het voorzorgsbeginsel een verbod heeft ingesteld op de verkoop van het glyfosaathoudende middel Roundup?

Antwoord 4

5.2.1 Woo
[Redacted]

5
Erkent u dat u ook de wettelijke mogelijkheid heeft om het voorzorgsbeginsel toe te passen om mensen te beschermen tegen de gevaren van landbouwgif?²

Antwoord

5.2.1 Woo
[Redacted]

6
Erkent u dat de Staat aansprakelijk kan worden gesteld als hij op de hoogte is van risico's voor de volksgezondheid van het gebruik van bepaalde middelen en toch adequate maatregelen ter bescherming van de volksgezondheid achterwege laat?

Antwoord

5.2.1 Woo
[Redacted]

² Zoals beschreven in Kamerstuk 27858, nr. 441

5.2.1 Woo

7

Bent u bereid het voorzorgsbeginsel toe te passen en een moratorium af te kondigen op het gebruik van pesticiden in de landbouw? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

5.2.1 Woo

8

Herinnert u zich dat de Partij voor de Dieren-fractie in januari 2011 al, evenals artsen, toxicologen, milieudeskundigen en burgers, waarschuwde voor de effecten van landbouwgif voor de gezondheid van de omwonenden van landbouwgronden waarop pesticiden worden gebruikt?^{3, 4}

Antwoord

5.2.1 Woo

9

Herinnert u zich dat het kabinet daarop de Gezondheidsraad om advies heeft gevraagd, dat op 29 januari 2014 is verschenen en waarin werd erkend dat blootstelling aan landbouwgif kan leiden tot de ontwikkeling van leukemie bij kinderen en ernstige aandoeningen aan het zenuwstelsel zoals Parkinson?⁵

5.2.1 Woo

Commented [5126 Woo]: Er is vorig jaar juli ook een verkennend gezondheidsonderzoek onder omwonenden van agrarische percelen gepubliceerd door het RIVM. Daar is de Kamer neem ik aan ook over geïnformeerd (door VWS)? Dat kun je dan hier eventueel nog toevoegen.

Commented [5126 Woo]: Het advies van de GR heeft in 2015 geleid tot een herbeoordeling van relevante toegelaten middelen ten aanzien van risico's voor omwonenden op grond van het per 1 januari 2016 ingevoerde geharmoniseerde EFSA OPEX model. Dit is vast ook destijds aan de Kamer gemeld.

³ https://www.2doc.nl/speel~VARA_101250222~gif-in-de-bollenstreek-zembla~.html

⁴ Vragenuur 11-01-2011, Handelingen 2010-2011, 37-7, p. 1

⁵ Gezondheidsraad, 2014 – Gewasbescherming en omwonenden

10
Wat is de reden dat het blootstellingsonderzoek dat de Gezondheidsraad aanbeval vertraging heeft opgelopen?

Antwoord

5.2.1 Woo

11
Herinnert u zich dat u beloofde in gesprek te gaan met de omwonendenorganisatie Bollenboos, die zich al sinds het jaar 2000 inzet voor de gezondheid van omwonenden van bollenvelden en andere agrarische percelen waarop (veel) pesticiden worden gebruikt?

Antwoord

Ja.

12
Heeft u de stichting Bollenboos al uitgenodigd voor een gesprek? Zo ja, wanneer? Zo nee, bent u bereid uw belofte alsnog na te komen en – nu het zo lang heeft geduurd – spoedig af te reizen naar Westerveld om ter plaatse in gesprek te gaan met deze hardwerkende vrijwilligers voor een gezonde leefomgeving?⁶

Antwoord

5.2.1 Woo

13
Kunt u zich voorstellen dat mensen die in de buurt van landbouwpercelen wonen enorm schrikken bij berichten over onderzoeken waaruit blijkt dat je zelfs een ernstige progressieve spierziekte zoals ALS kunt ontwikkelen als op de akkers in hun omgeving landbouwgif wordt gebruikt?

5.2.1 Woo

14
Kunt u deze vragen één voor één beantwoorden?

Antwoord

Ja

⁶ Kamerstuk 27858, nummer 419

15

Kunt u deze vragen binnen de gebruikelijke termijn van drie weken en in ieder geval voor het nog te plannen algemeen overleg Gewasbeschermingsmiddelen beantwoorden?

Antwoord

Ja.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik om invulling te geven aan het verzoek van uw Kamer om een reactie te geven op een uitgelekte versie van een onderzoek naar de blootstelling van omwonenden van de bloembollenteelt. Dit verzoek is gedaan tijdens de Regeling van Werkzaamheden van 7 maart jl. (kenmerk 2019Z04470). Ik verwijs uw Kamer naar de antwoorden op de vragen 3 en 7.

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Agro

Ons kenmerk
DGA / 19071767